FIETSACTIEF

NR. 1 APRIL 2007 JAARGANG 12 WWW.FIETSACTIEF.NL € 4,50

VLAKBIJ VAKANTIE IN DUITSLAND

FIETSEN DOOR DRIE CHARMANTE DALEN ROND BONN

4 STADSFIETSEN SNEL & VEILIG VAN A NAAR B

FIETSEN NAAR HET WERK

DAT DOE JIJ TOCH OOK!

GRATIS! 4 ROUTES

BERGEN OP ZOOM, NOORD-GRONINGEN, KINDERDIJK EN BOEKELO

ACTIEF LEVEN DOE JE BUITEN

Hortus Conclusus

‘Veilige’ tunnelkunst

Het kunstenaarsduo Berkman en Janssens maken kunst voor de openbare ruimte. Al heel wat fietstunnels hebben ze onderhanden genomen en veranderd in een oase.

TEKST: ANTJE VELTHUIS FOTO’S: JAN LANKVELD, THEO TON VAN DIEJEN EN EDWIN HAAN

Margot Berkman en Eline Janssens zitten ieder aan een kant van hun brede en robuuste werktafel met een glas witte wijn. Het atelier van beeldend kunstenaars staat aan de oostrand van Utrecht. Van hieruit werken ze aan de verfraaiing van de openbare ruimte van Nederland. Met hun kunstwerken in tunnels, fietsenstallingen en natuurgebieden hebben ze al veel fietsers weten te bekoren.

Waar proosten we op?

Berkman: “We hebben net een telefoontje gekregen van de Nederlandse Spoorwegen (NS). We zijn, als één van drie partijen, gevraagd ons werk te presenteren. De uiteindelijke opdracht gaat om het inrichten van 200 treinstellen. De NS past al lange tijd kunst toe in de treinen om deze mooier en aantrekkelijker te maken. Nederland heeft op dat vlak een voortrekkersrol. Het zou mooi zijn als straks door ons gedecoreerde treinstellen over een door ons van kunst voorzien viaduct rijden.”

Janssens: “Bij zo’n presentatie gaat het erom dat we laten zien dat we een dergelijk project aankunnen wat betreft planning en samenwerken met anderen. Vergeet niet, het maken van kunst voor de openbare ruimte heeft ook een hele praktische kant.”

Jullie hebben al veel fietstunnels onderhanden genomen. Hoe is dit in Delft gegaan?

Berkman: “De gemeente Delft heeft ons gevraagd. Bij het bezoeken van de locatie bleek dit viaduct een belangrijke entree voor de stad te zijn. Voor ons was al snel duidelijk dat dit kunstwerk in warme kleuren uitgevoerd zou worden. Om het tot een kunstwerk te maken wat speciaal voor Delft is, gaan we vervolgens op zoek naar de geschiedenis en de toekomst van Delftse zaken als: techniek, schilderkunst en het porselein. Johannes Vermeer is de beroemdste schilder uit Delft, zijn werk vormt de basis. De opbouw van zijn schilderijen hebben we bestudeerd.”

Janssens: “We hebben het schilderij ‘De liefdesbrief’ gekozen als basis. Vermeer schept met zwart-wit geblokte vloeren ruimte in het schilderij. Dit patroon komt in het viaduct terug op de zijwanden met betonnen tegels van een meter bij een meter. Om een balans te vinden tussen het gevoel van ruimtelijkheid en intimiteit, gebruiken we naast deze abstractie, figuratieve dierfiguren afkomstig van zeven- en achttiende-eeuwse Delftsblauwe tegels. Ook florale motieven afkomstig

Voor iedere plek een eigen kunstwerk

Berenparade

PRAKTISCH

ZELF KIJKEN

- HORTUS CONCLUSUS: Afslag 9 van de A12. Bij recreatiepark de Koornmolen parkeren. Fiets noordwaarts langs de Rotte, daar waar de Rotte de A12 en het spoor kruist vind je het werk
- BERENPARADE: Berekuil, Utrecht
- DE DAMES EN DE MUZE: Leeuwendalersweg, onder ring A10, Bos en Lommer, Amsterdam
- FIETSENSTALLINGEN: de ondergrondse fietsenstallingen in het centrum van Amersfoort (Sint Jorisplein, Langestraat en Amacitia)
- DE DAME MET DE ZWAAN: viaduct Betuweroute en A15, Grote Haarse Kade, Gorinchem

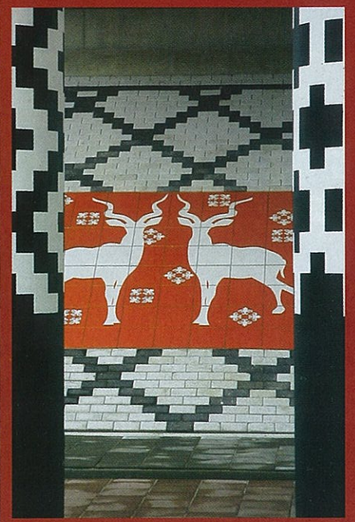

De dame met de zwaan

KUNSTENAARSDUO

Margot Berkman en Eline Janssens vormen samen het kunstenaars duo Berkman en Janssens. Het duo maakt kunst voor openbare ruimtes onder andere in opdracht van gemeentes, NS en ProRail. Hun beeldtaal refereert aan allerlei vormen van oosterse en westerse decoratiekunst, zoals keramische tegel- en heksierkunst, filigraan- en kantwerk. De laatmiddeleeuwse tapijtenserie 'De dame met de eenhoorn' is hun inspiratiebron. www.berkman-janssens.nl.

van antieke Delftse tegels gebruiken we om de 24 pilaren te decoreren."
Berkman: "In de productiefase werken er per project vijfentwintig mensen mee, zoals een projectleider of een technische tekenaar. Anderen maken mallen, zetten tegels, leveren schilderwerk of verzorgen de publiciteit."

Hoe is de samenwerking tussen jullie ontstaan?

Janssens: "We werkten in ons eigen atelier, maar hadden de wens samen iets groots te gaan doen. Van te voren weet je niet zo goed waar je aan begint, maar wij houden allebei van krachtige heldere beeldtaal."
Berkman: "Eline en ik hebben dezelfde ideeën over wat goede beelden teweeg kunnen brengen. We halen onze inspiratie uit werken van Picasso, Matisse, Warhol en Hockney. Ons eerste project waarin we onze huidige vorm vonden was De Berekuil in Utrecht. Een rotonde hier vlakbij met vier fietstunnels."

Ik ben daar gaan kijken. Wat me opviel was dat de tunnels niet verlicht waren en dat er zo weinig graffiti te zien was.

Berkman: "Het blijkt inderdaad dat de schoonmaakkosten meevallen, maar de verlichting is daar helaas niet optimaal. Twee van de tunnels zijn onderdeel van de busbaan, die verlichting brandt dag en nacht, de andere tunnels zijn overdag te donker. Dat doen we nu anders. Al bij het eerste voorstel stellen we eisen aan de verlichting en het onderhoud."
Janssens: "We maken ons werk ook zo dat het snel te repareren is. Als er een tegel kapot is, kunnen ze bij ons aankloppen, dan zorgen we snel voor een vervangende tegel. Aan de ene kant kost kunst altijd extra geld. Aan de andere kant bespaar je geld doordat je de veiligheid vergroot en je veel minder hoeft uit te geven aan het verwijderen van graffiti. Wij hebben met onze kunst een zachte oplossing voor harde problemen."
Berkman: "Bij de Hortus Conclusus, een van onze nieuwste projecten bij de Rottemeren, hebben we een ijzeren hek met vogel- en plantenmotieven geplaatst. Toen we er de eerste keer gingen kijken viel het ons op dat je tussen de viaducten door het spoor op kon lopen, dus daar moest een hek komen. Wij zijn heel reëel wat betreft de kosten van ons werk. We kijken naar de ruimte die er is in het budget. Het hek kon er komen doordat de kosten van de bouw van het viaduct een stuk lager uitvielen.
Net als anders zijn we in de geschiedenis van die plek gedoken door het Historisch museum te bezoeken, daar hebben we onder meer gesproken met mensen die bodemvondsten hebben gedaan en tegels hebben verzameld."

Jullie maken je de plek eerst eigen, zodat later iedereen zich die plek een beetje toe kan eigenen.

Berkman: "Dat is mooi gezegd. Zo werkt het wel. De omgeving komt terug in het kunstwerk."
Janssens: "We maken voor iedere plek een eigen kunstwerk."
Berkman: "Voor de opening van de tunnels geven we ook les op scholen in de directe omgeving. Kinderen uit de buurt krijgen uitleg over de totstandkoming van het kunstwerk. We wijzen ze bijvoorbeeld op de vogels die in het natuurgebied voorkomen, zoals de nachtegaal en de wielewaal, en die ook te zien zijn in het kunstwerk. We gaan tegels met ze maken en ze krijgen een kleurplaat mee naar huis met op de achterzijde informatie die ook de ouders lezen. Op deze wijze betrekken we de mensen die gebruik gaan maken van het viaduct meer bij ons kunstwerk."

Tijdens het fietsen door de tunnel niet alleen doorfietsen, maar ook even 'stil staan' bij de fantasie. Is dat wat jullie willen bereiken?

Berkman: "De kracht van het verlangen naar iets. Is de kracht van een verwondering, het ophalen van een prettige herinnering."
Janssens: "Het 'stil staan' slaat op de verdieping: er is altijd meer dan alleen het hier. Als je even stilstaat bij de dingen om je heen, maak je meer gebruik van al je zintuigen, dat gaat niet vanzelf als je snel door de tunnel fietst."